

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft:

- COVID 19 – Audits voor maximale cyberveiligheid in de lokale besturen
- Definitieve goedkeuring

Samenvatting

Digitale instrumenten zullen nu en in de toekomst meer dan ooit het verschil maken in de lokale besturen om de effecten van de COVID 19 – maatregelen op te vangen op tal van terreinen. Dat vereist een sterke cyber- en informatieveiligheid. Om de lokale besturen te ondersteunen bij het versterken van informatiebeveiligingsniveau wordt voorzien in een cofinancieringsbudget van maximum 2.000.000 euro, waarmee lokale besturen worden aangemoedigd een ICT-veiligheidsaudit te bestellen op de raamovereenkomst Audit Vlaanderen.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Voorliggend voorstel past in de ondersteunende maatregelen die worden genomen om de continuïteit van de werking van de lokale besturen te garanderen onder de COVID 19-maatregelen. Deze maatregel past binnen het Vlaamse regeerakkoord dat ondersteuning vanuit Vlaanderen voorziet op het vlak van de digitalisering van lokale besturen en sluit aan bij de strategische doelstelling “De gemeenten ontwikkelen kwalitatieve dienstverlening op basis van open data en innovatieve ICT oplossingen” zoals opgenomen in de beleidsnota 2019-2024 Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

BVR 20 mei 2016 – beslissing tot gunning van perceel 3 van het huidige raamcontract (besteknr. Audit Vlaanderen 2015-02)

BVR 21 februari 2020 – beslissing tot gunning van perceel 3 van het nieuwe raamcontract (besteknr. 2019/HFB/OP/52630)

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Digitale instrumenten maken meer dan ooit het verschil in de lokale besturen om de effecten van de COVID 19 – maatregelen op te vangen. Dit vereist wel een sterke cyber- en informatieveiligheid. Daarnaast is nu ook een verhoogde activiteit van cybercriminelen waarneembaar. Cybercriminelen proberen munt te slaan uit het coronavirus met onder meer frauduleuze mails gericht op besmetting met malware/ransomware of persoonlijke gegevensdiefstal. Daarom is er nu nood aan robuuste en veilige lokale ICT-systemen die de informatieveiligheid maximaal waarborgen. Voorliggend voorstel draagt hiertoe bij door te voorzien in een cofinancieringsbudget van maximaal 2.000.000 euro, waarmee lokale besturen worden ondersteund om een ICT-veiligheidsaudit uit te voeren en te bestellen op de raamovereenkomst Audit Vlaanderen. Onderstaand wordt dieper ingegaan op de cofinancieringsregeling.

1.1.1 Raamovereenkomst voor ondersteuning bij of zelfstandig uitvoeren van auditopdrachten

Binnen de raamovereenkomst Audit Vlaanderen 2015-02 voor ondersteuning bij of zelfstandig uitvoeren van auditopdrachten is een perceel 3 inzake ICT-audit voorzien dat toelaat ook audits op het vlak van informatieveiligheid en cyberveiligheid, te bestellen (zie: <https://overheid.vlaanderen.be/it-audits-uitvoeren-of-begeleiden>). Voor de uitvoering van de thema-audit informatiebeveiliging in de lokale besturen werd door Audit Vlaanderen in het verleden reeds beroep gedaan op dit perceel van de raamovereenkomst en er wordt in het kader van voorliggend ondersteuningsaanbod aan de lokale besturen ook verder beroep op gedaan.

De huidige raamovereenkomst Audit Vlaanderen 2015-02 loopt echter ten einde in 2020, maar de plaatsingsprocedure voor de totstandkoming van een nieuwe raamovereenkomst werd intussen bijna volledig doorlopen. De gunningsbeslissing voor deze nieuwe raamovereenkomst voor ondersteuning bij of zelfstandig uitvoeren van auditopdrachten met als referentienummer 2019/HFB/OP/52630 werd genomen op de Vlaamse Regering van 21 februari 2020. Van zodra dat mogelijk is, zal de nieuwe raamovereenkomst worden gesloten. Na afloop van de huidige raamovereenkomst Audit Vlaanderen 2015-02 zullen verdere bestellingen van auditdiensten, vanaf de sluitingsdatum van de nieuwe raamovereenkomst 2019/HFB/OP/52630 dan ook kunnen gebeuren op deze nieuwe raamovereenkomst. Beide raamovereenkomsten laten op een gelijkaardige manier toe audits op het vlak van informatieveiligheid en cyberveiligheid te bestellen.

In de raamovereenkomst Audit Vlaanderen 2015-02 is perceel 3 het specifieke perceel voor ICT-audits. In de raamovereenkomst 2019/HFB/OP/52630 is gekozen voor een andere opdeling en is perceel 3 het specifieke perceel voor operationele audits (ook IT-audits) bij de lokale besturen. Telkens is een cascade voorzien die aangeeft welke firma eerst dient te worden gecontacteerd bij een mogelijke bestelling en welke firma vervolgens kan worden gecontacteerd indien de eerder gecontacteerde firma niet kan leveren.

1.1.2 Cofinancieringsmechanisme

We voorzien in een (co-)financieringsbudget van maximum 2.000.000 euro om de uitvoering van deze audits te stimuleren bij de lokale besturen, vanuit *een first come, first serve* principe, dat in de mate van het mogelijke rekening houdt met de maturiteit op het vlak van informatieveiligheid van de lokale besturen.

Voor wat betreft de cofinanciering hanteren we volgende uitgangspunten:

- De kostprijs van een basismodule of basisaudit wordt geraamd op 6000 euro: de cofinanciering hiervan vanuit de Vlaamse overheid bedraagt 2/3^e. 1/3^e van de kostprijs van de basisaudit is dus ten laste van het lokale bestuur zelf. De basisscan omvat een meerdaagse analyse van ICT-systemen en geïmplementeerde technische verbeteringen gericht op het verminderen van veiligheidsrisico's. De minimale controleaanpak werd vastgesteld door Audit Vlaanderen op basis van hun ervaringen in de thema-audits informatiebeveiliging bij de lokale besturen en hun contacten met experts ter zake (zie 1.1.3.).
- Voor de lokale besturen die een supplementaire en omvattende analyse/audit willen (dus omvattender dan de basisscan), wordt de helft van de totaalprijs van de audit, vermindert met het bedrag van de basisscan geraamd op 6000 euro, aanvullend gefinancierd vanuit de Vlaamse overheid. De lokale besturen bepalen zelf de concrete scope van dit supplementaire pakket (zie 1.1.3.). De beslissing voor de bestelling van de bijkomende scan kan gelijktijdig gebeuren met de bestelling van de basisaudit. De lokale besturen worden aangemoedigd om de inhoud van een eventuele supplementaire audit te beoordelen in het licht van de bevindingen van de basisaudit. Conform de bestelprocedure beschreven in 1.1.5 zal in functie van het aantal aanvragen en de waarde ervan de beslissing over de cofinanciering van de supplementaire analyse/audit worden uitgesteld, wanneer dit nodig zou zijn om de cofinanciering van basisscans bij alle lokale besturen te kunnen garanderen, en dus tot wanneer het duidelijk is welke besturen uitdrukkelijk niet wensen in te gaan op het aanbod.
- Het lokaal bestuur engageert zich om in de (minstens jaarlijks verplichte) rapportering over organisatiebeheersing informatie op te nemen over de mate waarin aan de vastgestelde verbeterpunten (onmiddellijk dan wel overheen de tijd) effectief wordt gemedieerd. Audit Vlaanderen verifieert de rapportage op organisatiebeheersing bij elke auditopdracht die ze uitvoert en baseert zich o.a. hierop voor de opmaak van het tussentijds en globaal opvolgingsrapport (cf. 1.1.7).

1.1.3 Een basismodule met mogelijkheid tot uitbreiding

De basismodule omvat:

- Interne intrusietesten van de active directory-omgeving en maximaal 3, in overleg te bepalen, systemen. Tijdens de interne netwerkintrusietesten worden de geselecteerde interne netwerken en systemen onderzocht op aanwezige kwetsbaarheden. Dit gebeurt aan de hand van technieken en tools voor netwerkmapping en kwetsbaarheidsanalyses.
- Externe intrusietesten van maximaal 5 extern bereikbare ip-adressen. Tijdens de externe netwerkintrusietesten worden de geselecteerde netwerken en systemen zonder enige voorkennis onderzocht op aanwezige kwetsbaarheden. Dit wordt uitgevoerd door middel van technieken en tools voor kwetsbaarheidsanalyses.
- Testen van het wachtwoordbeheer en het overkoepelend logisch toegangsbeheer (niveau active directory en maximaal 2 kritische applicaties). Hier wordt getest welke wachtwoordregels zijn ingesteld en welke accounts een wachtwoord hebben dat niet aan deze regels voldoet of eenvoudig kan worden achterhaald. Ook de actualiteit van de bestaande logische toegangen, die werknemers hebben op het overkoepelende niveau, worden nagekeken.
- Bespreking van de voornaamste werkpunten uit de eerste drie technische testen (gedurende 1 dag). Hierbij wordt samen met de IT-verantwoordelijke(n) van het bestuur bekeken welke aanpassingen eventueel wenselijk zijn, hoe dat concreet kan worden aangepakt en op welke manier de haalbaarheid van de mogelijke oplossingen kan worden verbeterd.
- Zelfevaluatie en documentanalyse m.b.t. de bedrijfscontinuïteitsplanning, ICT-risico's en organisatiebeheersing. Naar analogie met andere zelfevaluatie-instrumenten die Audit Vlaanderen reeds beschikbaar stelt, zal een zelfevaluatievragenlijst beschikbaar worden gesteld die elk bestuur zelf kan invullen. Daarnaast zal worden nagegaan in welke mate het bestuur ook kan aantonen dat de randvoorwaarden voor een goede beheersing van de cyberveiligheidsrisico's aanwezig zijn.

Een supplementaire en meer omvattende audit behoort, wanneer het lokale bestuur hiervoor verzoekende partij is, tot de mogelijkheden. Dit is maatwerk dat in onderling overleg tussen het lokale bestuur en de auditfirma wordt bepaald. Dit kan, bijvoorbeeld, betrekking hebben op het uitvoeren van een analyse van logbestanden of een audit op basis van de ISO27001-, ISO27002- en/of ISAE3000-raamwerken. Audit Vlaanderen kan hierbij adviseren.

Bij het formuleren van aanbevelingen en het implementeren van oplossingen n.a.v. de audits wordt maximaal gebruik gemaakt van de ICT-informatieveiligheidsstools van Het Facilitair Bedrijf, en gealigneerd op kaders zoals het informatieclassificatiemodel van de Vlaamse overheid.

1.1.4 Looptijd van het aanbod

De cofinanciering wordt toegepast voor elke bestelling die wordt uitgevoerd voor 31 december 2021.

1.1.5 Bestelprocedure en -modaliteiten

Het bestuur dat wil gebruik maken van dit aanbod, contacteert conform het binnen de raamovereenkomst voorziene bestelproces, de eerst gerangschikte firma. Hierbij deelt het bestuur mee wanneer zij een basisaudit en desgevallend supplementaire en omvattende analyse/audit wenst te laten uitvoeren, alsook de scope van de supplementaire audit. De eerst gerangschikte firma dient, binnen een redelijke tijdspanne, een voorstel te formuleren waarbij zij verduidelijkt de gevraagde audit(s) al dan niet te kunnen uitvoeren en dit binnen de voorziene timing, alsook de in de opdrachtdocumenten voorziene informatie aanlevert om een onderzoek naar mogelijke belangenvermenging door de besteller mogelijk te maken. Op basis van deze informatie wordt duidelijk of het cascadesysteem zoals beschreven in de raamovereenkomst in werking moet treden. Indien dit het geval is, contacteert het bestuur de volgende firma in de cascade.

Eens duidelijk is bij welke firma de audit besteld moet worden, doorloopt het bestuur de gebruikelijke eigen interne procedures om de bestelling te plaatsen, onder voorbehoud van het bekomen van cofinanciering. De bestelling gebeurt aan de hand van een bestelbrief (een facultatief te gebruiken sjabloonbrief wordt voorzien) die de noodzakelijke afspraken oplijst, samen met een door de algemeen directeur te ondertekenen afsprakennota. Deze afsprakennota omvat concrete afspraken over wat wanneer zal gebeuren en wie contactpersonen en verantwoordelijken zijn. De bestelbrief kan worden doorgestuurd naar een specifiek hiervoor voorzien e-mailadres.

Na onderzoek van de bestelbrief zal het bestuur in kennis worden gesteld van de mate waarin de beschikbare fondsen cofinanciering van de gevraagde audit toelaten. In functie van het aantal aanvragen en de waarde ervan, nl. tot wanneer duidelijk is welke besturen uitdrukkelijk niet wensen in te gaan op het aanbod, kan de beslissing over de supplementaire elementen (bovenop de basisaudit) van de gevraagde bestelling worden uitgesteld. Dit moet garanderen dat elk lokaal bestuur minstens de basisaudit kan bestellen (zie ook 1.1.2).

Bij eventuele vragen tijdens de uitvoering van de bestelling, richt de besteller zich in eerste instantie tot de firma waar de bestelling werd geplaatst. Indien nodig kan de vraag ook worden besproken met Audit Vlaanderen.

1.1.6 Facturatie

Het lokale bestuur kan de audit bestellen binnen de betrokken raamovereenkomst met toepassing van gesplitste facturatie, voorzien per bijakte bij de respectievelijke raamovereenkomsten, op basis van de verdeelsleutel zoals beschreven in rubriek 1.1.2. Dat laat toe dat de Vlaamse overheid rechtstreeks de door Vlaamse overheid verschuldigde (deel)factuur betaalt, rekening houdend met de door het bestuur goedgekeurde prestaties en de toepasselijke cofinanciering.

1.1.7 Opgvolging door Audit Vlaanderen

Audit Vlaanderen werkt met de betrokken firma's samen om een homogene controleaanpak na te streven. In elke bestelbrief dient naar de controleaanpak zoals vooropgesteld door Audit Vlaanderen te worden verwezen als minimumkader. De bevindingen van de audits worden ter beschikking gesteld aan Audit Vlaanderen. Audit Vlaanderen mag deze onder meer gebruiken voor de opvolging van de organisatiebeheersing van de lokale besturen en voor het voeren van de risicoanalyses die gebruikt worden voor het opmaken van de auditplanning van Audit Vlaanderen. Audit Vlaanderen stelt een tussentijds (eind 2020) en een definitief globaal verslag op met een synthese van de bevindingen uit de audits.

1.1.8 Communicatie

Voorliggend ondersteuningsaanbod wordt maximaal bekend gemaakt via de informatiekkanalen van het Agentschap Binnenlands Bestuur en Audit Vlaanderen. Ook partnerorganisaties zoals de VVSG worden hiertoe uitgenodigd. Via tussentijdse monitoring, met rapportage t.a.v. het auditcomité van de lokale besturen, wordt opgevolgd in welke mate de lokale besturen gebruik maken van voorliggend aanbod. Indien nodig zal een bijkomende communicatie-inspanning worden voorzien zodat zoveel mogelijk en bij voorkeur alle lokale besturen intekenen op dit aanbod.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Er wordt voor de duurtijd van het project een budget van maximum 2.000.000 euro voorzien, dat wordt aangerekend op het begrotingsartikel PFO-1PAC2ZZ-WT (specifieke nieuw gecreëerde coronabasisallocatie - CORONA 2020 - ICT-VEILIGHEIDSAUDITS LOKALE BESTUREN).

De benodigde middelen worden via een herverdelingsbesluit vanuit de algemene provisie voor coronamaatregelen van Financiën en Begroting op de specifieke "coronabasisallocatie" voorzien.

Inspectie van Financiën

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën met referentienummer GDR/MDM/20/0181 werd verleend op 22 april 2020 mits:

- de nodige rechtsgrond wordt voorzien;
- het voorstel wordt aangepast zodat er een garantie is dat er binnen de 2.000.000 euro voldoende middelen zijn voor de cofinanciering van de basismodule;
- de middelen via bovenvermelde herverdeling worden voorzien.

De nodige rechtsgrond zal worden voorzien door het begrotingsartikel toe te voegen aan art. 11 van het decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020.

Conform de bestelprocedure beschreven in 1.1.5 zal in functie van het aantal aanvragen en de waarde ervan de beslissing over de cofinanciering van de supplementaire analyse/audit worden uitgesteld, wanneer dit nodig zou zijn om de cofinanciering van basisscans bij alle lokale besturen te kunnen garanderen, en dus tot wanneer het duidelijk is welke besturen uitdrukkelijk niet wensen in te gaan op het aanbod.

Een raming van het benodigde VAK/VEK voor 2020 en 2021 is moeilijk in te schatten want afhankelijk van de populariteit en tempo waarmee lokale besturen een ICT veiligheidsaudit bestellen. Gezien een audit op korte termijn uitgevoerd wordt, zal de vereffening snel op de vastlegging volgen.

Begrotingsakkoord

Het begrotingsakkoord werd verleend op 27 april 2020 op voorwaarde dat de uitgaven op een aparte basisallocatie worden aangerekend. Eventuele meeruitgaven dienen te worden opgevangen op de eigen beleidskredieten van de bevoegde minister.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de bestuurszaken, niet vereist is.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Voorliggend voorstel draagt bij aan het garanderen van de bedrijfscontinuïteit van de lokale besturen binnen een kader van gemaximaliseerde informatieveiligheid.

4. VERDER TRAJECT

Voorliggend ondersteunend aanbod zal maximaal worden gecommuniceerd ten aanzien van de lokale besturen met het oog op het bereiken van maximaal gebruik ervan volgens de in deze nota geschetste principes en aanpak.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar goedkeuring te hechten aan het cofinancieringsmodel voor informatieveiligheidsaudits in de lokale besturen en de operationalisering ervan zoals in deze nota beschreven;
- 2° de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen, te gelasten alle maatregelen te nemen tot uitvoering.

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen

Bart SOMERS

Bijlagen:

- Advies IF
- Begrotingsakkoord